

ANNE BABA EĞİTİMİNİN AİLE ÇOCUK İLİŞKİLERİNE ETKİSİ*

Erdoğan ÖZEL¹ - Hikmet ZELYURT²

Öz

Bu çalışmada, 5-7 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlere verilen anne baba eğitimlerinin aile-çocuk ilişkisine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan anne baba eğitim programlarında anne babalara çocukların gelişimsel özellikleri, çocukla verimli vakit geçirme ve oyun, çocukla iletişim, akran ilişkileri, çocukta problem davranışlar ve başa çıkma yolları, anne-baba tutumları, çocuklara davranış kazandırma ve çocuklarda alışkanlık eğitimi konularında sunumlar yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Malatya il merkezinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel okulların anasınıflarına ve ilkokul 1. sınıfa devam eden, 5-7 yaş aralığındaki çocukların anneleri ve babaları oluşturmuştur. Araştırmada 5-7 yaşında çocuğa sahip olan ebeveynlere yapılan anne-baba eğitimi programlarının, aile-çocuk ilişkilerine etkisini belirlemek amacıyla ön test- son test kontrol gruplu desen örneği kullanılmıştır. Araştırmada deney, kontrol gurubu; ön-test son test ölçek puanlarının karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı tespit etmek amacıyla t-testi kullanılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda anne-baba eğitiminin ebeveynlerin çocuklarını daha iyi tanımalarını sağladığı, çocuklarıyla olan iletişimlerini daha sağlıklı ve etkili hale getirerek olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Anne baba eğitimi, aile-çocuk ilişkileri, erken çocukluk, aile katılımı, anne baba tutumları

* Bu çalışma ilk yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Arş. Gör. Okul Öncesi Eğitimi Programı, İnönü Üniversitesi EBE, Malatya. erdogan.ozel@inonu.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr. Okul Öncesi Eğitimi Programı, İnönü Üniversitesi EBE, Malatya. hikmet.zelyurt@inonu.edu.tr

THE EFFECT OF PARENT EDUCATION ON PARENT-CHILD RELATIONSHIP

Abstract

This study aims to investigate the effects of the parent education programmes on the relationship between the parents, who had 5-7 year-old children, and their kids. The parent education programmes are about developmental stages of children, spending efficient time with children, communication with children, peer relations, child behavior problems and ways of coping with those, parents' attitudes, developing child's behavior and habit formation. The population of the study is consisted of parents of five to seven year old children who were at the kindergartens and first graders affiliated to the Ministry of National Education in Malatya. In order to identify the effects of parent education on parent-child relationship, the pretest-posttest experimental design was used. T-test was used in order to determine the difference between the control group and the experimental groups and to compare the pre-test and post test scores. As a result of the study, the parent education makes parents know their children better and has a positive effect on their communication with their children.

Keywords: Parent education, parent-child relationship, early childhood, family participation, parental attitudes

1. Giriş

Gelişen ve değişen dünyaya uyum sağlayan bireylerin yetişmesinde ailenin büyük bir rolü vardır. Bireylerin ilk eğitimlerini ailede aldıkları düşünüldüğünde aile eğitiminin önemi kendini göstermektedir. Günümüz çocuklarının, ebeveynlerinin çocukluklarından çok farklı bir dönemde yaşaması, buna bağlı olarak da istek ve gereksinimlerinin farklı olması anne babaları, birçok konuda ne yapacağını bilemez hale getirmiştir. Bu sebeple ebeveynlerin kendilerini geliştirmeye, yenilemeye, çocuklarını daha iyi tanımaya ve çocuklarıyla iletişimlerini güçlendirmeye ihtiyaçları vardır. Özellikle erken çocukluk döneminde aileleriyle daha fazla vakit geçiren çocukların eğitimi konusunda ebeveynlerin eğitilmesi kaçınılmazdır.

Erken çocukluk dönemi, çocukların dışardan gelebilecek tüm uyarıcılara en açık olduğu büyüme ve gelişmeleri için en kritik dönemdir. Bu dönemde ailelere verilecek iyi bir eğitimle çocukların sağlıklı büyümeleri ve gelişmeleri için gerekli ortam sağlanabilir. Bu dönemde atılacak olan iyi temeller, yaşanılacak olan deneyimler çocuğun hayatının birçok alanında olumlu yönde etkili olacaktır (Erdiller, 2010, s. 56). Erken çocukluk döneminde çocukların mental ve sosyal açıdan gelişim gösterebilmeleri için zengin uyarıcıların olduğu bir ortam olması gerekmektedir. Bu dönemde çocukların daha çok aileleriyle birlikte olması ise anne-babalardan etkilenme yüzdesini daha da artırmaktadır.

Her birey belli bir genetik potansiyel ile doğar. Bu potansiyeli kullanma derecesi çocuğun içinde bulunduğu çevre tarafından çocuğun gelişimine verilen destek ile doğru orantılıdır. Bu bağlamda çocuklara zengin uyarıcılar ile dolu bir çevre ortamı sunma noktasında anne babalara çok iş düşmektedir (Güven ve Azkeskin, 2010, s. 3).

Çocuğun gelişimi, çevresiyle olan etkileşimi ile doğru orantılıdır. Aileler, çocukların içinde buldukları durumda onların nasıl desteklenmesi gerektiğini bilirlerse buna en uygun olan tutumu sergileyebilirler. Anne-babası tarafından desteklenen, başarıları takdir edilen, yeri geldiğinde yaptığı yanlışları fark ettirilen çocuklar, sağlıklı bir kişilik gelişimi gösterirler. Erken çocukluk

döneminde davranışların şekillenmesinin yoğun olduğu düşünüldüğünde anne- babaların hangi durumda nasıl bir tavır almaları gerektiğinin önemi daha da belirginleşir. Erken çocukluk döneminin önemi gün geçtikçe daha fazla anlaşılmaya başlandığından, erken çocukluk döneminde çocuk bakımı ve eğitimi ile ilgili daha fazla düşünce ortaya çıkmaktadır (Dahlberg, Moss, ve Pence, 1999, s. 127). Ebeveynlerin erken çocukluk döneminde çocuklarına karşı gösterdikleri tutumlar, çocuklarının kişilerinin oluşmasında oldukça etkilidir. Aile içerisinde iyi bir iletişimin olması için ilk olarak ebeveynlerin çocuklarını fiziksel, ruhsal ve sosyal açılardan çok iyi tanınması gerekir. Böylece çocuğunun hangi konuda, ne kadar ve nasıl rehberliğe ihtiyacı olduğunu bilir ve ona göre davranır. Ortak bir dille ifade edilen erken çocukluk döneminde çocukların gelişimlerinde hayatlarının büyük çoğunluğunu beraber geçirdikleri ve model aldıkları anne-babalarının yeri büyüktür. Bu dönemde aileleri tarafından desteklenen çocuklar duygusal, sosyal, fiziksel, bilişsel ve dilsel olarak sağlıklı gelişme gösterirler. Çocukluk döneminin uzunluğunun toplumun karmaşıklığıyla doğru orantılı olduğu düşünülürse çocuklar fizyolojik ihtiyaçlarını bir şekilde giderebilirler ama birçok yetişkin sosyal olarak aile üyelerinin desteğine ihtiyaç duyar. Bu nedenle, ebeveynler çocukla iletişim konusunda eğitilmelidir ki çocuklarına sağlıklı destek sunabilsinler (Johnston ve Halocha, 2010, s. 42).

Son yıllarda dünya genelinde ve ülkemizde anne-baba eğitiminin önemi daha iyi anlaşılmaya başlanmış ve çocuklarda görülen davranış problemlerinin giderilmesinde, daha sağlıklı bir kişilik gelişiminin oluşmasında öncelikle ailelerin eğitilmesinin gerekliliği görüşünde birleşilmiştir. Eğitim kurumlarında anne-baba eğitiminin önemine dayanarak ailelerin çocuklarıyla bilinçli iletişim kurmalarını sağlayabilmeleri için ebeveynlere yönelik verilen eğitim programlarında da giderek artış görülmektedir (Çağdaş ve Seçer, 2005, s. 76).

Bu çalışma ile anne-babaların çocuk yetiştirirken eğitim almalarının çocukları ile olan ilişkilerini etkileyip etkilemediğini ortaya çıkararak bu sonuçlara göre aile eğitim programlarının yenilenmesine ve geliştirilmesine yardımcı olunması amaçlanmaktadır.

1.1. Eğitimde Ailenin Önemi

Aile, çocuğun doğduğu andan itibaren yaşamı, kendini ve diğer bireyleri ilk tanımaya başladığı, ilk deneyimlerini edindiği, bir başka deyişle ilk eğitimini aldığı temel kurumdur. Çocuğun yetişkin bir insan olduğunda sahip olacağı kişilik örüntüsü, kuşkusuz yaşamın daha sonraki yıllarında devreye giren kurumlardan etkilenmekle birlikte, öncelikle aile içinde oluşmaya başlar. Ailede çocuk eğitimi bu nedenle ihmal edilmeyecek kadar önemli bir konudur (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı [T.C.A.A.K.], 1995, s. 1).

Aile içi uyum, ailenin çocuğuna karşı gösterdiği tutum ve yaklaşım çocuğun çevresine karşı göstereceği davranışların, hayata bakış açısının temelini oluşturur. Devamlı olumsuzlukların yaşandığı, güven duygusunun olmadığı bir ailede yetişen çocukla, saygı sınırları içerisinde sevgi ve huzurla büyüyen bir çocuğun dünyaya bakışı farklı olacaktır. Bireylerin yetişkinlik döneminde yaşadığı birçok ruhsal problemlerin çocuklukta yaşanan olaylara bağlanması sağlıklı bir ortamda geçirilen çocukluğun önemini göstermektedir (Çağdaş, 2009, s. 26).

Çocuğun ilk eğitimsel deneyimlerini aile sağlar. Bu deneyimler bebeklikte çocuğa kılavuzluk etme ve yönlendirme denemeleriyle başlar. Çocuğu eğitmek için yapılan bu denemelerden bazıları bilinçli olarak gerçekleştirilse de çoğu zaman ebeveynler çocuğunun davranışlarını olumsuz etkilediklerini fark edemezler. Ebeveynlerin çocuklarına vermeye çalıştıkları kasıtlı ve bilinçli bir eğitim, çocuklarının davranışlarını bilinçsizce şekillendirdikleri kadar etkili değildir. Çocuklar her zaman ebeveynlerin onlara öğretmeyi düşündükleri şeyi öğrenmez. Zaman zaman anne ve babalarının istemediği şeyleri de öğrenmektedirler (Lindgren ve Ferraro, 1976, s. 136). Buna anne ve babaların söyledikleriyle davranışlarının çelişmesi neden olabileceği gibi, davranışı kazandırmada izlenen yöntemin yanlışlığı da etkili olabilir.

Anne ve babalar özellikle erken çocukluk döneminde çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayan kişiler olması sebebiyle onlara en yakın ve birçok temel beceriyi kazanmasında yardımcı olan kişilerdir. Çocukların ailelerinde

gördükleri değer, model aldıkları davranışlara göre oluşturdukları kimlik, eğitim hayatlarında ve topluma uyum sağlamalarında etkin bir yere sahiptir.

Çocukların gelişimde ailenin etkisi okul hayatının başlamasıyla kısmen de olsa azalmaktadır. Gününün büyük bir bölümünü okulda, ailelerinden ayrı geçiren çocuklar artık anne-babalarının dışında otorite olarak öğretmenlerini de görmektedir. Çocukların davranış kazanımlarında ailelerinde gördükleri davranışlar ile okulda öğrendiklerinin çelişmemesi önemlidir. Bu sebeple aileler tarafından çocuklarının okul hayatlarının takibinin iyi yapılmasının, eğer varsa aile ve okul arasındaki uyumsuzluğun kaynağının tespit edilerek sorunun çözümünde anne, baba ve öğretmen üçlüsünün ortak kararlarının önemi büyüktür. Ortak bir karar alınabilmesi için de ebeveyn eğitimlerinin bilinçli bir şekilde yapılması gerektiği görülmektedir.

Çocukların sosyal olarak etkilendiği kurumların başında aile ve okul gelmektedir. Eğer aile içerisinde gösterilen davranışlar ve tutumlar okul ortamına uygun ise çocuğun gelişiminde sıkıntılar yaşanmaz. Fakat aile ve okulun yansıttığı görüşler birbirinden farklı ise bunun yansımaları çocukta görülecek davranış bozukluğu ve başarısızlık olarak kendini gösterecektir. Bu yüzden ailenin okulla olan irtibatını kesmemesi, çocukla ilgili muhtemel sıkıntıları çözmede etkili olacaktır.

Anne ve babaların çocuklarının eğitimine katılmalarının hem kendilerine, hem çocuklarına hem de öğretmenlerine birçok faydası olmaktadır. Eğitimde anne-baba katılımı ilk olarak okul ve ev arasındaki işbirliğini sağlamaktadır. Bu sayede çocukların eğitimi hem evde hem de okulda devam ederek, sürekli hale gelmektedir. Anne-babaların çocuklarının eğitimine katılımı ile ilgili yapılan araştırmalarda çocukların akademik başarı, dil gelişimi, sosyal gelişim, benlik saygısı, öğrenmeye istekli olmaları konusunda olumlu sonuçlar elde edilmiştir (Temel, 2010, s. 5).

Çelenk (2003)'in araştırmasına göre ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinde okulla iş birliği içerisine giren ailelerin çocuklarının okuduğunu anlama başarıları daha yüksektir. Fantuzzo, McWayne, Perry ve Childs (2004)'e göre aile katılımının alt boyutu olan ev temelli katılımın, çocukların öğrenmesine

ve sınıftaki uyumlarına olumlu yönde katkılar sağladığı görülmüştür (ss. 467-480). Kızıltaş (2009) ise yaptığı çalışmada aile katılım etkinliklerine dâhil olan ailelerin çocuklarının dil gelişimlerinin, aileleri etkinliklere katılmayan çocukların dil gelişimlerine göre daha iyi olduğunu tespit etmiştir (s. 143).

Özbek (2011), araştırmasında çocuklara uygulanan “Aile Katılımlı İlköğretime Hazırlık Programı”nın çocukların ilköğretime hazır bulunuşluk düzeyine olumlu yönde etkilediğini tespit etmiştir (s. 1). Ekinci Vural (2006)’ın yaptığı çalışmada “Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programı”na katılan çocukların sosyal beceri düzeylerinin böyle bir programa katılmayan çocuklara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırmalarda ailelerin çocuklarının eğitimine dâhil olmaya başlamalarıyla birlikte, ilk olarak çocukta benlik tasarımı olmak üzere akademik başarının artması, dil gelişimi, sosyal becerilerde gelişme, çevreye uyum sağlama gibi alanlarda ilerleme kaydedildiği görülmektedir (s. 56).

1.2. Aile-Çocuk İlişkileri

Hayata savunmasız başlayan ve birilerinin yardımını olmadan hayatta kalmayı başaramayan bir varlıktır insan. Doğar doğmaz karşısında annesini bulur ve ilk onunla etkileşime geçer (Çağdaş, 2009, s. 15). Çocuklar açısından yaşamı boyunca kendisine destek veren bir aileye sahip olmak büyük bir önem taşır. Anne-babaların çocuklarının eğitiminde dikkat etmeleri gereken bir unsur da kendi beklentileri ile çocuklarının yetenekleri arasında dengeyi sağlayabilmektir. Bu dengenin sağlanamadığı çocukların kişilik gelişimlerinde sıkıntılar yaşanır.

Hiçbir anne-baba çocuğunu utandırmak ya da rencide etmek için plan yapmaz. Tam tersine, birçok anne-baba her güne çocuğuna karşı daha hoşgörülü ve sevgi dolu başlamayı ister. Ancak, bütün bu iyi niyetlere rağmen, istenmeyen durumlar bir yerde patlak verir. Birçok anne-baba bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde kendini bu çatışma ortamının içinde bulur. Çoğu anne-baba ise çocuğunun iyiliği için bir şeyler yaptığını düşünür. Fakat çocuğunu olumsuz bir şekilde etkilediğinin farkında değildir (Ginott, 2009, s. 132). Birçok aile çocuklarına olan yanlış tutumlarını ilerleyen yıllarda çocuklarında

istemedikleri davranışları gördüklerinde fark eder. Fakat bu durumda gerekli düzeltmeleri yapmak için çok geç olabilir. Bu sebeple ailelerin ebeveyn olarak kendini geliştirmeye açık olmaları, konunun uzmanlarından gerekli yardımları alıp farklı yöntemleri yeri geldiğinde geleneksel çocuk yetiştirme yöntemlerine tercih ederek çocuğuyla bilinçli bir şekilde iletişim kurmalarının önemi giderek artmaktadır.

Her çocuk öğrenmeye istekli olarak doğar. Ama bazı durumlarda yetişkinler kendi amaçlarını, bakış açılarını ve görülecek işlerini çocuklara zorla kabul ettirmeye çalıştıklarından çocuklardaki bu isteklilik kırılabilir. Eğitimle ilgili bazı yaklaşımlar çocukları öğrenme öncesinde var olan bilgileriyle kabul etmek yerine, onları doldurulacak boş kaplar olarak görür. Çocuklar eğitim çevrelerinde kendilerini iyi bir şekilde geliştirmek konusunda başarısız olduklarında, eğitimciler onları iyileştirmeye çalışırlar ya da çok kötüyse bazı ceza içeren eylemleri yaptırarak değişeceklerini düşünürler (Curtis ve Carter, 2008, s. 25). Çocukların sözel olarak ifade edemedikleri bazı hareketlere karşı hassasiyet, anne ve babanın çocuklarının o anki ruh halini, ne hissettiğini ve o anda aklından neyin geçtiğini anlamasında çok önemli bir etken olabilir (Yüksel, 2012, s. 96). Ebeveynlerin çocuklarıyla doğru iletişimde bulunabilmeleri, onların ne demek istediğini anlayabilmeleri için, çocuklarının içinde bulunduğu gelişim özelliklerini, çocuğunun ilgilerini, sosyal çevresiyle olan etkileşimini iyi bilmeleri ve buna göre davranmaları gerekir. Çocuğunu iyi tanımayan anne ve babalar, onları sadece davranışının sonucuna göre yargılar ve telafisi zor olumsuzluklara neden olabilirler.

Çocukların başarısını sadece akademik olarak ölçmek yanlış bir değerlendirme olur. Ailelerin çocuklarına kazandırdıkları mental becerilerin yanında problem çözme, bulunduğu ortama uyum sağlama, empati kurma, eleştirel düşünme gibi becerilerin kazandırılması da büyük bir önem taşımaktadır. Çünkü insan her yönüyle birbirini tamamlayan bir varlıktır. Akademik başarısı yüksek olmasına rağmen duygusal yönden zayıf olan bir birey için başarılı demek doğru değildir. Bu sebeple aileler çocuklarını birçok açıdan geliştirmeye çalışmalı ve bunun için gerekli ortamları sağlamalıdır.

Ev ve toplum yaşamını düzenleyen bir kısım kuralların olması doğaldır. Bunu, değer sistemleri ortaya koyar. Bunlar açık bir şekilde çocuklara öğretilmelidir ki çocuk toplumla çatışmadan, uyum sağlayabilsin. Bu süreç kuşkusuz çocuğun yetişkinlerin yaşamına hazırlanması, kültürlenmesi, sosyalleşmesi işidir. Eğer çocuk, bu kuralların bir kısmına ters düşen davranışlara girerse, bunun sonucunda kendisini yaralayan yıkıcı etmenlere katlanmak zorunda kalır. Ancak bu durum çocuğun sevgiden, şefkatten yoksun bırakılmasına neden olmamalı, ana-babalar bundan kaçınmalıdır (Bilen, 2004, s.7).

Anne ve babaların çocuklarına gösterdikleri aşırı müsamaha ya da aşırı baskıcı bir tutumdansa gösterilen tutarlı davranışlar, zamanla çocukta neyi yapıp neyi yapmayacağı konusunda yol gösterici olur. Gençtoprak (2010) çocukların anne-babalarıyla ilişkide algıladıkları kabul- red, psikolojik uyum ve akademik başarıları; cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, anne-babanın eğitim düzeyi ve mesleki durumu değişkenleri açısından inceleyen bir çalışma yapmıştır. Çalışmada aile içinde oluşan sevginin, şefkatin ve ilginin, güven veren, destekleyen, demokratik bir ortamın oluşmasında önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aynı zamanda ebeveynlerin çocuklarına karşı demokratik tutum sergilemelerinin ise anne-babanın çocuklarıyla daha sağlıklı ve etkili bir şekilde iletişim kurmalarını sağlayacağını belirtmiştir (s. 1).

1.3. Anne-Baba Seminerleri

Erken çocukluk döneminde çocuğun bakımında ve eğitiminde ebeveynlerin etkisi eskiden beri bilinmektedir. Hiçbir programın ve okulun mevcut olmadığı yerde de çocukları yetiştirmek ve eğitmek ailenin vazifesiydi. Ailelerin, çocuklarının ilk disipline edenleri ve öğretmenleri oldukları düşünülse de gelişen ve değişen dünyada çocukların ailelerin kendi bilgileriyle yetiştirmelerinin yeterli olmadığı görülmektedir. Erken çocukluk dönemi programları bu ailelerin çocuklarını sosyalleştirme görevlerini desteklemek için tasarlanmıştır (Decker ve Decker, 2005, s. 143).

Günümüzde yaşanan toplumsal değişimler beraberinde farklı kişilik özellikleri de getirmiştir. Teknolojinin hızla ilerlemesi ve bireylerin birçok

bilgiye kısa sürede ulaşabilmeleri, küçük yaşlardan itibaren teknolojinin kullanılması, bunlara bağlı olarak ortaya çıkan kültürel değişimler çocukların yetiştirilmesi konusunda ailelere farklı sorumluluklar yüklemiştir. Anne ve babaların zamana uygun özelliklerle donanmış çocuklar yetiştirmeleri, onların gelişimlerini yeterince destekleyebilmeleri için ilk olarak sahip oldukları anne-baba tutumlarını gözden geçirmeleri ve yeri geldiğinde tutum ve davranışlarında değişikliğe gitmeleri gerekmektedir. Zengin uyarıcıların sunulduğu, uygun bir ortamda geçen çocukluk dönemi, çocuğun birçok yönden kendini en iyi şekilde geliştirmesini sağlayacaktır. Bunun için ebeveynlerin anneliği ve babalığı duruma göre şekillenen, sıradan bir iş olarak görmemeleri, ellerindeki en değerli varlık olan çocukları için önce kendilerini geliştirmelerinin, yeni bilgiler öğrenmelerinin, farklı yöntemleri araştırmalarının gerekli olduğunu bilmeleri gerekmektedir.

Ebeveynler çocukların ilk ve ebedi eğitimcileridir. Ebeveynler ve uygulamacılar çocuklarının erken yaşlarında beraber çalıştıklarında sonuçlar çocukların gelişimi ve öğrenmesi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir (Bruce, 2010, s. 7). Örneğin, Keçeli- Kaysılı, (2008) yaptığı bir araştırmada evdeki ve okuldaki aile katılımı ile akademik başarı arasındaki anlamlı ilişkiyi ortaya koymuş, aile katılımının öğrencilerin okul başarısında önemli bir yordayıcı olduğunu belirlemiştir (s. 1).

Aile katılımı, öğretmenlerin çocukların öğrenmesine yardımcı olan anne ve babaların çocuklarıyla nasıl çalışacaklarını öğretme imkânı bulmaları anlamına gelir. Çalışan anne-babalar, çocuklarını bakımı ve eğitimi için başkalarına teslim ettiklerinde güvenli ve yüksek kaliteli çocuk bakımı talep ediyor ve çocukları yetiştirme konusunda daha fazla yardıma ihtiyaç duyuyorlar. Bu yüzden ebeveynlere onların çocuk yetiştirme çabalarında yardımcı olmak ve onları desteklemek için çocuk bakım merkezleri ve okullar gibi özel mekânlar geliştirilmiştir (Morrison, 1997, s. 130).

Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı’nın önderliğinde pek çok kurum ve kuruluş ailelerin eğitimi açısından ciddi bir çaba içindedir. Her ne kadar erken çocukluk eğitiminde finansman, müfredat, öğretmen gibi hususlarda önemli eksiklikler yaşansa da iyi niyetli çalışmalar yapıldığı gerçeği yadsınamaz

(Kılıç, 2010, ss. 100-111). Her geçen gün artan anne-baba eğitim programları, okulların ebeveynlerin eğitilmesinin getirilerinin farkında olduğunun bir göstergesidir.

Ülkemizde ve dünyada anne-baba eğitimleri ve programlarına olan ilgi gün geçtikçe artmaktadır. Avrupa'dan örnek verecek olursak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Batı Avrupada "Ana Baba Okulu" uygulamaları başlarken Fransa'yı başta İsviçre, İtalya, Hollanda ve Lüksemburg olmak üzere diğer Avrupa ülkeleri izlemiştir. 1964 yılında Fransa'da "Ana Baba Okulları Uluslararası Federasyonu" kurularak Ana Baba Okulları'nın ülke genelinde yaygınlaştırılması ve yapılan çalışmalarda eşgüdümün sağlanması hedeflenmiştir. 1965 yılında, 36 değişik ülkedeki kuruluşlar federasyona katılmıştır. Son zamanlarda birçok ülke, bu federasyonun üyesi olarak anne-babaların eğitimi ile ilgili oluşturulacak politikaların belirlenmesinde ortak bir çaba göstermektedir (Şahin, 2007, s. 12).

Bu çalışmada, eğitim programlarının amacı anne-babaların eğitim almasının yanı sıra konu alanı uzmanlarının da bilgi ve deneyimlerini uygulamaya geçirebilecekleri ortamlar oluşturmaktır. Bu çalışma ile giderek önemi daha fazla hissedilen eğitimde anne baba katılımının artmasını sağlamak amacıyla yapılan anne-baba eğitimlerinin etkinliğini inceleyerek, eğitim kurumlarının anne babalara bu konuda daha çok ve çeşitli programlar sunmalarını, ailelerin de kendilerini çocukları konusunda daha iyi yetiştirmelerinin gerekliliğine inanarak bu programlara katılımlarının artmasını sağlamayı hedeflemektedir.

2. Yöntem

Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Malatya il merkezinde bulunan anaokullarında ve ilkokul birinci sınıflarında öğrenim gören öğrencilerin anne babaları oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenine ulaşmak zor olacağından, çalışma grubu; Malatya il merkezindeki iki özel okulun anasınıfına ve ilkokul birinci sınıfına devam etmekte olan öğrencilerin anne-babalarından oluşmuştur. Bu okulların ana sınıflarında ve birinci

sınıfların da öğrenim gören toplam 221 öğrencinin anne ya da babasına ulaşılmaya çalışılmıştır. Her iki okuldan çalışmamıza katılmayı kabul eden 65 anne ve 35 babadan oluşan toplam 100 kişi kontrol grubu, 76 anne ve 24 babadan oluşan toplam 100 kişi de deney grubu olmak üzere toplam 200 ebeveyn çalışma grubumuza dâhil edilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Anne - Babaların Demografik Bilgileri

Demografik Özellikler	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Bayan	141	70,5
	Erkek	59	29,5
	Toplam	200	100,0
Yaş	20-30 yaş	16	8,0
	31-40 yaş	147	73,5
	41-50 yaş	37	18,5
	Toplam	200	100,0
Eğitim Durumu	Lise mezunu ve altı	38	19,0
	Üniversite veya yüksekokul mezunu	133	66,5
	Yüksek lisans ve üstü	29	14,5
	Toplam	200	100,0
Aylık Gelir	450- 750 TL	10	5,0
	751- 1700 TL	34	17,0
	1751-2500 TL	43	21,5
	2501 TL ve üstü	113	56,5
	Toplam	200	100,0
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	102	51,0
	Erkek	98	49,0
	Toplam	200	100,0

Araştırmaya katılan ebeveynlerin 141'i (%70,5) bayan, 59'u (%29,5) erkek olarak dağılmaktadır. Anne-babaların ebeveyn yaşı değişkenine göre 16'sı (%8) 20-30 yaşında, 147'si (%73,5) 31-40 yaşında, 37'si (%18,5) 41-50 yaşındır. Anne-babaların eğitim durumu değişkenine göre araştırmaya katılan ebeveynlerin 38'i (%19) lise mezunu ve altı, 133'ü (%66,5) üniversite veya yüksekokul mezunu, 29'u (%14,5) yüksek lisans ve üstü mezunu olarak dağılmaktadır. Anne-babaların ekonomik durum değişkenine göre 10'u (%5) 450- 750 TL, 34'ü (%17) 751- 1700 TL, 43'ü (%21,5) 1751-2500 TL, 113'ü (%56,5) 2501 TL ve üstü olarak dağılmaktadır. Araştırmaya katılan ebeveynlerin 102'si (%51) kız, 98'i (%49) erkek çocuğa sahiptir.

Deney ve kontrol grubunda bulunan anne babalarının bu demografik özelliklerin hiçbirleriyle sıcaklık şefkat, saldırganlık düşmanlık, ihmalkârlık ilgisizlik, ayırışmamış reddetme ve toplam reddetme ön test ve son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Araçlar

Aile-Çocuk İlişkileri-Anne formu, annenin çocuğunu ne derece kabul ettiğini veya reddettiğini algıları yardımıyla ölçmek için tasarlanmıştır. Rohner, Saavedra ve Granum tarafından 1980 yılında geliştirilen ve Anjel ile Erkman tarafından 1993 yılında Türkçe'ye uyarlanan Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği (Anne Formu); 60 maddeden oluşmaktadır (Yaşar, 2009, s. 47). Form; saldırganlık-düşmanlık (aggression-hostility), sıcaklık-şefkat (warmth-affection), ayırışmamış reddetme (rejection undifferentiated) ve ihmalkârlık-ilgisizlik (neglect-indifference) olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Alt grupların Cronbach alfa katsayıları ilgi-şefkat alt grubunda 85, saldırganlık-düşmanlık alt grubunda 80, ihmalkârlık-ilgisizlik alt grubunda 74 ve ayırışmamış-reddetme alt grubunda 67 olarak bulunmuştur. Çocuk ve yetişkin formlarına olan benzerliği nedeniyle anne formunun geçerliği yeterli olarak kabul edilmiştir.

Form 1993'te "Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği" adıyla Erkman ve Anjel tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Aynı ölçek Erkan ve Toran (2004) tarafından "Alt Sosyo-Kültürel Düzey Anne-Babaların Çocuklarını Kabul ve Reddetme

Davranışlarının İncelenmesi” çalışmasında da toplam puan üzerinden değerlendirilerek kullanılmıştır (s. 1). Ölçeğin bu çalışmada kullanılabilmesi için gerekli izinler alınmıştır.

İşlem

Bu çalışma da ilk olarak daha önce belirlenmiş olan anne-babalardan seçkisiz olarak 2 grup oluşturulmuştur. Bu gruptan biri deney diğeri de kontrol grubudur. Deney grubundaki anne-babalara konu alanı uzmanları tarafından 8 hafta süren seminerler verilmiştir. Kontrol grubundaki anne-babalar ise bu seminerlere katılmamışlardır. Konu alanı uzmanları İnönü Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği programında Yardımcı Doçent Doktor ünvanıyla görev yapan 3 öğretim üyesi ve aynı bölümde okutman olarak görev yapan ve Ankara Üniversitesinde doktora eğitimine devam eden bir öğretim elemanından oluşmaktadır. Seminerlerden hemen önce hem deney grubundaki hem de kontrol grubundaki anne-babalara Aile-Çocuk İlişkileri formu uygulanmıştır. Ön test olarak uygulanan aile çocuk ilişkileri formu son test olarak 8 hafta sonra her iki gruba da yeniden uygulanmıştır.

Her bir uzman tarafından iki konunun sunulduğu seminerlerin her biri her hafta 90 dakikalık sunumlar halinde gerçekleştirilmiştir. Sunuş yoluyla öğrenme stratejisinin kullanıldığı bu seminerlerde soru-cevap ve tartışma yöntemine yer verilmiştir. Özel okullar tarafından ev sahipliği yapıldığından seminer sonrası çeşitli ikramlar eşliğinde velilere konu alanı uzmanlarla birebir görüşme ve değerlendirme yapma imkânı da sunulmuştur.

Deney grubu ve kontrol grubu oluşturulmadan önce tüm çalışma grubuna anne baba eğitim programlarının içeriğinin bulunduğu davetiyeye birlikte ön test olarak kullanılan aile-çocuk ilişkileri formu gönderilmiş ve anne ya da baba tarafından doldurup sınıf öğretmenlerine ulaştırmaları istenmiştir. Gelen formlar anne baba eğitim programının ilk haftasında oluşturulan katılım çizelgesine göre ayrılmış ve seminere katılanlar deney grubunu, katılmayanlar ise kontrol grubunu oluşturmuştur. Seminerler bittikten sonra aynı ölçek seminerlere katılanlara (deney grubu) salonda uygulanmış seminere katılmayanlara ise (kontrol grubu) sınıf öğretmenleri aracılığıyla

ulaştırılarak doldurtulmuştur. Ön test ve son testlerin uygulandığı hem deney hem de kontrol grubunda yer alan ebeveynlerin aynı örneklemden alınmasını sağlamak için seminerler esnasında imzalanan yoklama listeleri ve eve gönderilen davetiyelerdeki isimlerden faydalanılmıştır.

Tablo 2. Anne-Baba Seminerleri Haftalık Zamanlama Çizelgesi

Seminer Konusu	Tarih	Saat
Çocukların gelişimsel özellikleri	5.10.2014	10.00-11.30
Çocukla verimli vakit geçirme	12.10.2014	10.00-11.30
Çocukla iletişim	19.10.2014	10.00-11.30
Akran ilişkileri	26.10.2014	10.00-11.30
Çocukta problem davranışlar ve başa çıkma yolları	2.11.2014	10.00-11.30
Anne-baba tutumları	9.11.2014	10.00-11.30
Çocuklara davranış kazandırma	16.11.2014	10.00-11.30
Çocuklarda alışkanlık eğitimi	23.11.2014	10.00-11.30
Sertifika töreni	30.11.2014	10.00-11.30

3. Bulgular ve Tartışma

Araştırmada ön test-son test kontrol gruplu seçkisiz desen (The randomized pretest-posttest control group design) kullanılmıştır. Ön test-son test kontrol gruplu seçkisiz desen olarak da bilinen bu desen (ÖSKD), eğitim ve psikolojide çok sık kullanılan deneysel desenlerden biridir. (Büyüköztürk, Kılıç, Akgün, Karadeniz, ve Demirel, 2009, s. 19).

Ön test ve son test olarak kullanılan 4'lü likert tipi puanlama kullanılmıştır. Bunlar sırasıyla, hemen hemen her zaman doğru, bazen doğru, nadiren doğru, hiçbir zaman doğru değil olarak seçenklendirilmiştir. Sıcaklık-şefkat alt grubu 1, 5, 8, 12, 15, 18, 20, 24, 27, 30, 31, 34, 38, 41, 45, 48, 51, 53, 54 ve 56. maddelerden; saldırganlık-düşmanlık alt grubu 2, 6, 9, 13, 16, 19, 21, 25, 28, 32, 35, 39, 42, 43, 46 ve 49. maddelerden; ihmalkârlık-ilgisizlik alt grubu 3, 7,

10, 14, 17, 22, 26, 29, 33, 36, 40 ve 47. maddelerden ve son olarak ayrışmamış-reddetme alt grubu ise 4, 11, 23, 37, 44, 50, 52 ve 55. maddelerden oluşmaktadır. Bu maddelerden bazıları (1, 5, 7, 8, 12, 14, 15, 18, 20, 24, 26, 27, 31, 33, 34, 38, 40, 41, 45, 47, 48, 51, 53, 54 ve 56.) ters olarak puanlandırılmaktadır. Alt grupların Cronbach alfa katsayıları ilgi-şefkat alt grubunda .85, saldırganlık-düşmanlık alt grubunda .80, ihmalkârlık-İlgisizlik alt grubunda .74 ve ayrışmamış-reddetme alt grubunda .67 olarak bulunmuştur. Toplam alınan puan ne kadar yüksek olursa annenin çocuğu reddetme oranı da o kadar yüksek olur anlamına gelmektedir (Ogelman ve Çabuk, 20013, s. 30) .

Tablo 3. Aile Çocuk İlişkileri Ön Test Puanlarının Grup Değişkenine Göre Ortalamaları

	Grup	N	\bar{X}	SS	t	p
Sıcaklık Şefkat Ön Test	Kontrol	100	34,070	11,777	1,593	0,113
	Deney	100	31,510	10,934		
Saldırganlık Düşmanlık Ön Test	Kontrol	100	24,450	6,673	-1,004	0,316
	Deney	100	25,350	5,980		
İhmalkârlık İlgisizlik Ön Test	Kontrol	100	25,270	5,130	-1,972	0,050
	Deney	100	26,680	4,981		
Ayrışmamış Reddetme Ön Test	Kontrol	100	11,840	3,199	-1,256	0,211
	Deney	100	12,400	3,104		
Toplam Reddetme Ön Test	Kontrol	100	95,630	11,936	-0,177	0,860
	Deney	100	95,940	12,849		

Grup değişkeni ile araştırmada yer alan anne-babaların sıcaklık-şefkat ön test puan ortalamaları ($t=1,593$; $p=0,113>0,05$), saldırganlık düşmanlık ön test puan ortalamaları ($t=-1,004$; $p=0,316>0,05$), ayrışmamış reddetme ön test puan ortalamaları ($t=-1,256$; $p=0,211>0,05$) ve toplam reddetme ön test puan ortalamaları ($t=-0,177$; $p=0,860>0,05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Çalışmada Anne-babaların ihmalkârlık ilgisizlik ön test puan ortalamaları ile grup değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=-1,972$; $p=0,050<0,05$). Deney grubunun ihmalkârlık ilgisizlik ön test puanları ($x=26,680$), kontrol grubunun ihmalkârlık-ilgisizlik ön-test puanlarından ($x=25,270$) yüksek bulunmuştur. Çıkan fark her ne kadar anlamlı olsa da aradaki farkın çok olmamasının ($p\leq 0.050$), sonucu olumsuz etkileyeceği şeklinde algılanmamıştır.

Tablo 4. Aile Çocuk İlişkileri Son Test Puanlarının Grup Değişkenine Göre Ortalamaları

	Grup	N	\bar{X}	SS	t	p
Sıcaklık Şefkat Son Test	Kontrol	100	33,080	10,965	3,570	0,000
	Deney	100	28,090	8,670		
Saldırganlık Düşmanlık Son Test	Kontrol	100	24,570	6,398	9,020	0,000
	Deney	100	17,380	4,754		
İhmalkârlık İlgisizlik Son Test	Kontrol	100	25,450	5,042	6,053	0,000
	Deney	100	21,440	4,298		
Ayrılmamış Reddetme Son Test	Kontrol	100	11,910	2,985	15,960	0,000
	Deney	100	5,620	2,573		
Toplam Reddetme Son Test	Kontrol	100	95,010	11,218	14,342	0,000
	Deney	100	72,530	10,947		

Grup değişkeni ile anne-babaların sıcaklık-şefkat son test puan ortalamaları ($t=3,570$; $p=0,000<0,05$), saldırganlık düşmanlık son test puan ortalamaları ($t=9,020$; $p=0,000<0,05$), ihmalkârlık-İlgisizlik son test puan ortalamaları ($t=6,053$; $p=0,000<0,05$), ayrışmamış reddetme son test puan ortalamaları ($t=15,960$; $p=0,000<0,05$), ve toplam reddetme son test puan ortalamaları ($t=14,342$; $p=0,000<0,05$) arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Tablo 5. Deney Grubu Aile Çocuk İlişkileri Ön Test/Son Test Puanları Arasındaki İlişkinin Eşleşmiş T-Testi Bulguları

Gruplar		N	Ort.	Ss	t	p
Sıcaklık Şefkat	Ön Test	100	34,07	11,777	5,919	0,000
	Son Test	100	33,08	10,965		
Saldırganlık Düşmanlık	Ön Test	100	25,35	5,98	35,503	0,000
	Son Test	100	17,38	4,754		
İhmalkârlık İlgisizlik	Ön Test	100	26,68	4,981	38,204	0,000
	Son Test	100	21,44	4,298		
Ayrışmamış Reddetme	Ön Test	100	12,4	3,104	59,359	0,000
	Son Test	100	5,62	2,573		
Toplam Reddetme	Ön Test	100	95,94	12,849	52,772	0,000
	Son Test	100	72,53	10,947		

Çalışmaya katılan deney grubu anne babaların aile çocuk ilişkileri ön test ile son test ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan eşleştirilmiş grup t-testi sonucuna göre; sıcaklık-şefkat ($t=5,919$; $p=0,000<0,05$), saldırganlık-düşmanlık ($t=35,503$; $p=0,000<0,05$), ihmalkârlık İlgisizlik ($t=38,204$; $p=0,000<0,05$), ayrışmamış reddetme ($t=59,359$; $p=0,000<0,05$) ve toplam reddetme ($t=52,772$; $p=0,000<0,05$) ön test ile son test ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Tablo 6. Kontrol Grubu Aile Çocuk İlişkileri Ön Test/Son Test Puanları Arasındaki İlişkinin Eşleşmiş T-Testi Bulguları

Gruplar		N	Ort.	Ss	t	p
Sıcaklık Şefkat	Ön Test	100	32,79	11,407	9,575	0,000
	Son Test	100	30,585	10,172		
Saldırganlık Düşmanlık	Ön Test	100	24,450	6,673	-0,734	0,465
	Son Test	100	24,570	6,398		
İhmalkârlık İlgisizlik	Ön Test	100	25,27	5,13	-1,901	0,06
	Son Test	100	25,45	5,042		
Ayrışmamış Reddetme	Ön Test	100	11,84	3,199	-0,776	0,439
	Son Test	100	11,91	2,985		
Toplam Reddetme	Ön Test	100	95,63	11,936	1,301	0,28
	Son Test	100	95,01	11,218		

Çalışmaya katılan kontrol grubu anne babaların aile çocuk ilişkileri ön test ile son test ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan eşleştirilmiş grup t-testi sonucuna göre; saldırganlık-düşmanlık ($t=-0,734$; $p=0,465>0,05$), ihmalkârlık ilgisizlik ($t=-1,901$; $p=0,060>0,05$), ayrışmamış reddetme ($t=-0,776$; $p=0,439>0,05$) ve toplam reddetme ($t=1,301$; $p=0,28<0,05$) ön test ile son test ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Sıcaklık-şefkat ön test ile son test ortalamaları arasında ise anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. ($t=9,575$; $p=0,000<0,05$).

Tartışma

Araştırma sonuçlarına göre verilen anne baba eğitimlerinin anne babaların çocuklarıyla olan ilişkilerine olumlu yönde etki ettiği ortaya çıkmıştır. Pehrson ve Robinson (1990), anne-babalara yönelik yapılan kursa katılanların kendine güven ve çocuklarının davranışlarının nedenlerini görebilme konularında olumlu yönde belirgin bir ilerleme gösterdiklerini ortaya koymuş olması bu araştırmanın sonucunu desteklemektedir (s. 15). Bunun yanında Özmen

(2013), araştırması sonucunda anne-babalara yönelik yapılan programa katılan ebeveynlerin çocuklarının sorunlu davranışlarında anlamlı seviyede bir azalmanın olduğu sonucuna ulaşmıştır (s. 17).

Yapılan araştırmalara bakılarak, aileleri tarafından kabul gören çocukların sosyal ve akademik yönden daha başarılı olduklarını söylemek mümkündür. Ogelman ve Çabuk (2013), çalışmalarında anne-babaların kabul red değişkenleri ile 5 yaş çocuklarının sosyal konumları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu, aile tarafından kabul gören çocukların sosyal hayatlarında da uyumlu olduklarını tespit etmiştir (ss. 23-45). Önder ve Gülay (2007) ise, çalışmasında ilköğretimde okuyan öğrencilerin anne-babalarıyla olan ilişkilerinde kabul edilme ya da reddedilme ile ilgili algılarının çocukları akademik yönden etkilediği, anne- baba kabulü ve psikolojik olarak uyumlu olma ile akademik yönden başarılı olma arasında pozitif bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşmıştır (s. 12).

Araştırmaya katılan ebeveynlerin anne ya da baba olmasının çocuklarına karşı gösterdikleri sıcaklık şefkat, saldırganlık düşmanlık, ihmalkârlık ilgisizlik, ayrışmamış reddetme davranışlarına herhangi bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Aynı şekilde araştırmaya katılan ebeveynlerin yaş, eğitim durumu, aylık geliri, çocuklarının cinsiyeti gibi diğer demografik özelliklerin de verilen eğitimler ile aile çocuk ilişkileri arasında anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Kaya (2010), ilköğretim öğrencilerinin anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının kişilik özelliklerine göre değişkenliğini incelediği araştırmasındaki sonuçlara göre ilkokul ve ortaokul mezunu annelerin ve babaların aşırı koruyuculuk davranışlarının, lise, üniversite ve lisansüstü mezunu anne-babaların davranışlarına göre anlamlı derecede daha yüksektir. Eğitim düzeyi liseden itibaren yükseldikçe, aşırı koruyuculuk davranışı anlamlı derecede düşüş göstermiştir (s. 8).

Dursun (2010)'un "Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleriyle Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı çalışmasında ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ele alındığında; ailelerden sosyo-ekonomik düzeyi "451 TL-600 TL" olanların lehine çıkmıştır. Ayrıca

sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan ailelerin diğer sosyo ekonomik düzeydeki ailelere göre daha sıkı disiplin uyguladıkları ifade edilmiştir (s. 9).

4. Sonuç ve Öneriler

Sonuçlar

Yapılan araştırmanın bulgularına göre; verilen anne-baba eğitimlerinin ebeveynlerin çocuklarıyla olan iletişimlerini güçlendirdiği, çocuklarını daha iyi anlayarak davranışlarının nedenlerine göre tutum sergilemelerine yardımcı olduğu, anne- baba- çocuk diyalogunu daha sağlıklı bir hale getirdiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Deney ve kontrol grubunda yer alan anne-babaların Aile Çocuk İlişkileri ön test ve son test puanlarının aralarındaki ilişkinin incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır;

- Çalışmanın birinci alt boyutu olan “sıcaklık-şefkat” bölümü incelendiğinde, verilen eğitimle beraber ebeveynlerin çocuklarına olan ilgilerinin, sevgilerini gösterme düzeylerinin arttığı, verilen ebeveyn eğitiminin anne-babaların çocuklarına olan davranışlarını gözden geçirme fırsatı verdiğini, çocuğunun fikirlerine önem vermenin gerekliliğini, çocuğu iyi bir şey yaptığında onunla gurur duyması gerektiğinin farkına vardıklarının ve bunun akabinde çocuklarıyla daha sağlıklı iletişim kuracak şekilde davranışlarında olumlu değişimler gösterdikleri görülmektedir.
- Çalışmanın ikinci boyutu olan “Saldırganlık-Düşmanlık” tutumları incelendiğinde ebeveynlerin aldıkları eğitim sonrası çocuklarına karşı kırıncı konuşmalar yapmak, çocuğuyla beraber olmaktan kaçınmak, çocuğu yanlış bir şey yaptığında onu tehdit ederek korkutmak gibi davranışlarında azalma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sorunları çözmeye çalışırken ben dilini kullanmaya başladıkları görülmüştür. Bununla birlikte araştırma bulgularına göre anne-baba eğitimi almayan ebeveynlerin çocuklarının

davranışlarına karşı göstermiş oldukları yanlış davranışların devam ettiği görülmektedir.

- Çalışmanın üçüncü boyutu olan “İhmalkârlık-ilgisizlik” incelendiğinde, verilen eğitimlerin ebeveynleri olumlu yönde değişime götürdüğü, ebeveynlerin anne baba eğitimleri sonrası olumsuz davranışlarının çocuklarda oluşturduğu kaygı düzeyini daha iyi fark ederek plan yaparken, çocuklarını planlarına daha çok dâhil ettikleri, çocukları yardım istediği zaman daha hassas davrandıkları, onlarla iletişim kurmaya çalıştıkları sonuçlarına ulaşılmıştır. Bunun yanında eğitime katılmayan ebeveynlerin çocuklarını ihmal ettiklerinin farkında olmadıklarını veya farkında olsalar da bunu telafi etme adına herhangi bir değişikliğe gitmedikleri görülmüştür.
- Çalışmanın dördüncü boyutu olan “Ayrışmamış Reddetme” incelendiğinde, seminerler öncesinde ebeveynlerin çocuğuna olan sevgisini sorgularken seminerler sonrasında sevgisizliğin çocuklarda büyük psikolojik problemlere neden olacağını düşünmeye başladığı ve sevgisini çocuğuna daha çok hissettirme çabasında olduğunu, çocuğuna olan nedensiz kızgınlığını olumlu yönde yansıtmaya başladığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bununla birlikte eğitime katılmayan anne-babaların çocuklarına gösterdikleri nedensiz kızgınlığın, nefretin ve bu duyguların beraberinde getirdiği ve çocuklarına karşı gösterdikleri tutumların zaman içerisinde azalmadığını, ailelerin kendi kendilerine ebeveynlik noktasında kendilerini geliştiremediklerini araştırma bulguları göstermektedir.
- Çalışmada yer alan tüm boyutları içine alan “Aile Çocuk İlişkileri” toplam puanları incelendiğinde, verilen seminerlerin ebeveynleri istenilen yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu da verilen anne-baba seminerlerinin ebeveynlerin çocuklarını kabullenme düzeylerini arttırdığını, çocukları ile olan bağlarını kuvvetlendirdiğini gösterir. Araştırmada yer alan ancak anne-baba eğitimi almayan ebeveynlerin, çocuklarına gösterdikleri saldırganlık-düşmanlık,

ihmalkârlık-ilgisizlik ve ayrışmamış reddetme davranışlarında, yaptıkları hataların farkına varamadıkları, kendilerini çocuklarıyla daha sağlıklı bir ilişki kurma konusunda geliştirmedikleri sonucuna ulaşmıştır.

Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, imkânlar, sınırlıklar ve araştırmada yer alan ebeveynlerden gelen sözel dönütler doğrultusunda yapılan öneriler aşağıdaki gibidir;

- Aile çocuk ilişkilerini geliştirmek için anne baba eğitimleri artırılmalıdır.
- Anne baba eğitim programlarının yaygınlaştırılması için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Belediyeler (yerel yönetimler) gibi bazı kurumlar tarafından desteklenmelidir. Valiliklerde bu tür hizmet birimleri açılmalıdır.
- Öğretmenler bu tür seminerler verebilmek için çeşitli hizmet içi eğitim programlarına dâhil edilebilir.
- Öğretmen adaylarına seçmeli ders olarak verilen aile eğitimi dersi zorunlu hale getirilmelidir.
- Anne-babaların, psikolojik danışma ve rehberlik merkezlerinden, aile danışma merkezlerinden, ana baba okulları gibi kendileri ve çocukları ile ilgili yardım alabilecekleri kurumlardan destek almaları sağlanabilir.
- Anne-baba eğitimi kapsamında verilen seminerler arttırılarak daha çok aileye ulaştırılmalıdır.
- Çocukların ve anne-babaların davranışlarını inceleyen daha kapsamlı çalışmalar yapılmalıdır.
- Yapılan bu çalışma il merkez okullarından oluşmakta olup; benzer çalışma ilçe veya ilçeye bağlı köy yerleşim beldelerinde yapılabilir.

Kaynakça

- Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı (T.C.A.A.A.K.) (1995). *Aile içi şiddetin sebep ve sonuçları*. Ankara: Aile Araştırma Kurumu.
- Bilen, M. (2004). *Sağlıklı insan ilişkileri*. Ankara: Sistem.
- Bruce, T. (2010). *Early chidhood: A guide for studsents (2nd edn)*. London: Sage
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri (4. Basım)*. Ankara: Pegem.
- Curtis, D ve Carter, M. (2008). *Learning together with young children: A curriculum framework for reflective teachers*. USA: Redleaf
- Çağdaş, A. (2009). *Anne-baba-çocuk iletişimi*. Ankara: Kök.
- Çağdaş, A. ve Seçer, Z. Ş. (2005). *Anne-baba eğitimi*. Konya: Eğitim Yayınları.
- Çelenk, S. (2003). Okul-aile iş birliği ile okuduğunu anlama arasındaki ilişki. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, ss. 3-39.
- Dahlberg, G., Moss, P., ve Pence, A. R. (1999). *Beyond quality in early childhood education and care: Postmodern perspectives*. Londra: Psychology Press.
- Decker, C. A. ve Decker, J. R. (2005). *Planning and administering early childhood programs*. New Jersey: Prentice Hall.
- Dursun, A. (2010). *Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ekinci Vural, D. (2006). *Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Erdiller, B. Z. (2010). Erken çocukluk eğitiminde temel kuram ve yaklaşımlar. H. İ. Diken (Ed.), *Erken çocukluk eğitimi* (ss. 56-90). Ankara: Pegem
- Erkan, S. ve Toran, M. (2004). Alt sosyo-ekonomik düzey annelerin çocuklarını kabul ve reddetme davranışlarının incelenmesi: Diyarbakır ili örneği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, ss. 91-97.

- Fantuzzo, J., McWayne, C., Perry, M. A., ve Childs, S. (2004). Multiple dimensions of family involvement and their relations to behavioral and learning competencies for urban, low-income children. *School Psychology Review*, 33(4), ss. 467-480.
- Gençtoprak, S. (2010). *Çocukların anne-babalarıyla ilişkide kabul veya red algıları, psikolojik uyumları ve akademik başarılarının incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Ginott, H. G. (2009). *Between parent and child: The bestselling classic that revolutionized parent-child communication*. New York: Random House LLC.
- Güven, G. ve Azkeskin, K. E. (2010). Erken çocukluk eğitimi ve okul öncesi eğitim. H. İ. Diken (Ed.), *Erken çocukluk eğitimi* (ss. 2-50). Ankara: Pegem.
- Johnston, J. ve Halocha, J. (2010). *Early childhood and primary education: Readings ve reflections*. Berkshire: Open Press University.
- Kaya, A. (2010). *İlköğretim öğrencilerinden anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının kişilik özelliklerine göre değişkenliğinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Keçeli-Kaysılı, B. (2008). Akademik başarının artırılmasında aile katılımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 9(1), ss. 69-83.
- Kılıç, Ç. (2010). Aile eğitim programları ve Türkiye'deki örnekleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), ss. 100-111.
- Kızıлтаş, E. (2009). *Okul öncesi eğitimde uygulanan aile katılım çalışmalarının 5-6 yaş grubu çocukların dil becerilerinin gelişimine etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Lindgren, H. C. ve Ferraro, V. (1976). *Educational psychology in the classroom*. New York: Wiley.
- Morrison, G. S. (1997). *Fundamentals of early childhood education*. New York: Merrill.
- Ogelman, H. G. ve Çabuk, F. U. (2013). 5 yaş çocuklarının sosyal konumlarının anne-babalarının kabul red düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi. *Journal of Süleyman Demirel University Institute of Social Sciences*, 2(18), ss. 23-45.
- Önder, A. ve Gülay, H. (2007). Anne-babaların kabul red düzeyi ile çocuklarının empati becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), ss. 23-30.

- Özbek, Ö. Y. (2011). *60-72 Aylık çocuklara uygulanan aile katımlı ilköğretime hazırlık programının çocukların ilköğretime hazırbulunuşluk düzeyine etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özmen, S. K. (2013). Anne-baba eğitim programının çocuklardaki davranış sorunları ve anne-babaların depresyon düzeylerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 38(167), ss. 98-113.
- Pehrson, K, L ve Robinson, C. C. (1990). Parent education: Does it make a difference? *Child Study Journal*, 20(4), ss. 221-236.
- Şahin, A. (2007). *Yaratıcı drama yöntemi ile anne-baba eğitimi uygulama rehberi*. Ankara: Nobel
- Temel, F. (2010). *Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları*. Ankara: Anı.
- Yüksel, E. (2012). *Çocuk ve iletişim*. İstanbul: Ekinoks.